

ДІАГНОСТИКА ПІДГОТОВЛЕНOSTI МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ КНР ДО ФОРМУВАННЯ ОСНОВ СПІВАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розкривається методика діагностики підготовленості майбутніх учителів музики КНР до формування основ співацької культури дітей молодшого шкільного віку. Встановлено її результати на констатувальному етапі дослідження при визначенні рівнів готовності студентів. Відповідно до висунутих критеріїв – ціннісно-орієнтаційного, професійно-особистісного, інтегративно-технологічного, креативно-діяльнісного, запропоновано чотири серії діагностичних методик з використанням методів анкетування, тестування, усного та письмового опитування, педагогічного спостереження, самооцінки, моделювання педагогічних ситуацій, рольових ігор, вивчення документації.

Ключові слова: співацька культура молодших школярів; музично-педагогічна підготовка китайських студентів.

Постановка проблеми. Нова ситуація освітнього сьогодення спричинила новий принцип взаємовідносин між Україною та Китаєм, спрямувала їх на встановлення мостів творчої співпраці і взаємообміну між надбаннями культури і освіти. Нагальна потреба суспільства, як китайського так і українського, в генерації вчителів нового типу, кваліфікованих, мобільних спеціалістах, конкурентоспроможних фахівцях, здатних до творчого саморозвитку.

Підготовленість майбутніх учителів музики КНР до формування основ співацької культури молодших школярів розглядається нами як інтегративна особистісна якість, що виражає здатність до самостійної успішної реалізації завдань музичної освіти, і зокрема завдань співацької діяльності дітей на основі системного зв'язку загальногромадянських, психолого-педагогічних і музичних компетенцій, що складають сукупність професійно значущих якостей і забезпечують успішну реалізацію музично-педагогічної діяльності.

Співацька культура є складовою частиною духовної культури особистості, і, завдяки її природності та емоційності, приваблива для дитини молодшого шкільного віку. Вироблення основ співацької культури школярів слугує підґрунтям майбутнього професіоналізму та особистісного розвитку молодшого школяра Вищесказане підіймає професійний авторитет майбутнього вчителя музики і посилює актуальність даної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. У галузі загальної музичної освіти культуротворчі тенденції конкретизуються у феномені музичної, зокрема співацької культури, школярів, що є провідним орієнтиром у визначенні мети музичного навчання (Е. Абдуллін, О. Лобова, Л. Масол, О. Ростовський, В. Усачова та ін.). Дослідження у сфері музичної педагогіки М. Гордійчук, Н. Горюхіної, Г. Падалки, О. Рудницької, Л. Хлебнікової та ін., підкреслюють важливу роль хорового мистецтва і співацької діяльності дітей у цьому процесі. Китайські сучасні дослідники в галузі педагогічних наук Вей Лімін, Ей Юй Хуа, Лі Цзихуа, Лін Хай, Лянь Ін Хуа, Ма Цзюнь, Цзинь Нань, Цюй Сяо Юй, Ши Цзюнь-Бо та ін. звертають увагу на необхідність реформування вищої школи Китаю, ознайомлення з новими освітніми технологіями зарубіжних країн, спрямованими на прищеплення загальнолюдських духовних цінностей через культурні традиції інших народів.

Питання формування вокальної культури співаків висвітлювалися у працях українських і китайських авторів: В. Антонюк, Л. Василенко, Н. Гребенюк, Ван Цзяньшу, Ван Лей, Вей Лімін, Мен Фань Цзюань, Сяо Су, Фан Динь Тан, Цзинь Нань та ін.

Незважаючи на певну кількість наукових робіт з даної проблеми українських і китайських вчених, залишаються не вивченими питання підготовки майбутніх учителів музики КНР до формування основ співацької культури учнів початкових шкіл Китаю.

Мета статті – визначити стан підготовленості майбутніх вчителів музики КНР до формування основ співацької культури молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Констатувальний етап експериментальної роботи проводився у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова у 2013-2014 рр. Діагностичне обстеження охоплювало 87 китайських студентів.

Зупинимося на описанні діагностичних методів (анкетування, тестування, усне письмове опитування, педагогічне спостереження, самооцінка, моделювання педагогічних ситуацій, рольові ігри, вивчення документації). При їх розробці ми спиралися на критерії готовності студентів до формування основ співацької культури дітей молодшого шкільного віку – *ціннісно-орієнтаційний, професійно-особистісний, інтегративно-технологічний, креативно-діяльнісний*, удосконалення яких може слугувати показником розвитку як окремого складника, так і досліджуваного феномену в цілому.

Ціннісно-орієнтаційний критерій спрямований на виявлення ступеню сформованості загальногромадянських цінностей – ціннісних орієнтацій (педагогічних і музичних) майбутніх педагогів, які спонукають до музично-педагогічної діяльності і визначають спрямованість особистості майбутнього фахівця.

Професійно-особистісний критерій пов'язаний з визначенням міри сформованості професійно значущих педагогічних і музичних здібностей і якостей особистості, які впливають на результат його музично-педагогічної діяльності і визначають індивідуальний стиль педагога.

Тезаурусний критерій свідчить про міру здатності до осмисленого отримання знань в процесі музично-педагогічної підготовки; умінні інтерпретувати професійні знання на вміння і навички; переймати досвід від тих, хто є авторитетом, а також з інших джерел.

Креативно-виконавський – висвітлює наявність у студентів креативних здібностей у співацькій діяльності, необхідних для роботи вчителя музики, наявність ініціативності, у реалізації креативного потенціалу студента, ступінь розвитку творчої уяви та фантазії.

Програма констатувального етапу передбачала використання чотирьох серій діагностичних методик у відповідності з виділеними критеріями. Перша серія методик була спрямована на визначення рівня сформованості педагогічних ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів, які складають ядро мотивації. Розвиток мотиваційної діяльності студентів вивчався за допомогою: методики "Ціннісні орієнтації" М. Рокіча методом прямого ранжування шкали термінальних і інструментальних цінностей студентів; методики "Мотивація професійної діяльності" К. Замфір, адаптованого варіанту "Диференційно-діагностичного опитувальника" Є. Климова "Я обираю", модифікованого тесту В. І. Петрушина на виявлення ставлення до конкретної музичної діяльності, а також авторської анкети "Ціннісні орієнтації в музичному мистецтві".

Аналіз результатів опитування за даними методиками дозволив зробити висновок про визнання студентами пріоритетних гуманістичних цінностей майбутньої професійної діяльності, визначенні освіченості (33 % серед всіх випробовуваних) в якості провідної цінності-цілі, що є показником орієнтації студентів на досягнення компетентності в професії. Опитування показало також, що більша частина студентів з КНР вибрали професію за покликанням, найчастіше під впливом батьків (58 % респондентів), а також шкільних вчителів, знайомих та друзів. У той же час професійні мотиви навчання має лише третина випробовуваних (32 %), основна мета навчання, за їхнім визначенням – отримати професійні знання та вміння. На підставі отриманих даних у студентів були визначені мотиваційні комплекси особистості, які показали низьку розвиненість внутрішньої мотивації (16 % респондентів) з переважанням зовнішньої позитивної мотивації (55 %).

Аналіз відповідей показав, що більша частина студентів (79 %) не схильна віддавати перевагу співацькій діяльності в роботі із школярами; в ситуації вибору між слухацькою, музично-ритмічною, музичною грамотою, музикуванням та співацькою, майбутні учителі музики в цілому однаково оцінили кожен з видів музичної діяльності, не виділяючи окремо співацьку діяльність як пріоритетну. Ступінь відбиття позитивного ставлення до різних видів музично-педагогічної діяльності корегує із зростанням професіоналізму китайських студентів: високий і середній рівень зафіксований відповідно у 34 % і 50 % респондентів.

Аналіз відповідей майбутніх учителів музики КНР на запитання анкети "Ціннісні орієнтації в музичному мистецтві" показав, що вони, в цілому, вірно оцінюють роль співацької діяльності у музичній освіті молодших школярів, їх пріоритети у вокально-хоровому мистецтві розповсюджуються як на розважальну, так і на серйозну (в основному популярну) музику; проте у музично-педагогічній діяльності вони (46 %), недооцінюють роль формування співацької культури дітей.

Друга серія діагностичних методик була спрямована на вивчення рівнів сформованості професійно-значущих якостей майбутніх педагогів, серед яких: "Діагностика рівня емпатії" І. М. Юсупова; "Діагностика комунікативних і організаторських схильностей" (КОЗ–2); "Самооцінка особистості" С. М. Смельянова.

Аналіз відповідей показав, що педагогічні якості, серед яких провідними є емпатія і комунікативність, розвинені у студентів недостатньо. Комунікативність, як професійно значуща якість майбутнього педагога дітей дошкільного віку, властива лише 7,8 % китайських студентів; низький і дуже низький рівень розвитку емпатійних здібностей виявили 40,3 % респондентів; любов до дітей у студентів має декларативний характер і не пов'язана з вимогливістю; самооцінка більше ніж на 69 % є неадекватною.

Третя серія діагностичних методик була спрямована на визначення рівнів сформованості комплексу знань, умінь, навичок в кожному з напрямків музично-педагогічної підготовки – музично-теоретичному, виконавському, методичному. Методичні вміння китайських студентів перевірялися методом рольових ігор. Якість виконавської підготовки китайських студентів визначалася на основі

вивчення документації (заліково-екзаменаційних відомостей) з дисциплін "Основний музичний інструмент", "Постановка голосу", "Диригування", "Додатковий музичний інструмент". Спостереження під час заліків та іспитів дали можливість оцінити якість гри на музичному інструменті, вміння читати з листа і співати під власний акомпанемент. Серед недоліків, які спостерігалися під час виконання, найчастіше зустрічалися: формальне ставлення до авторського тексту, невірне трактування композиторського стилю, недостатні технічні навички. У зв'язку з чим студентам був запропонований перелік виконавських умінь, в якому треба було пронумерувати рангове місце кожного, починаючи від 1 (найвищої) до 13 (найнижчої) позиції. Аналіз відповідей студентів виявив пріоритет умінь вибору та засвоєння правильної аплікатури, визначення та освоєння штрихів і динаміки (1-3 позиції – 79 %); вміння виявлення та подолання труднощів складних для виконання уривків, освоєння педалі, визначення жанру, стилю, досягнення цілісності виконання, адекватності авторського тексту, – всі ці важливі виконавські вміння, на жаль, були віднесені майбутніми вчителями музики на нижчі 10-13 позиції.

Одним з варіантів завдань, враховуючи важливість оволодіння виконавськими вміннями хорового диригування в практичній діяльності, було завдання на самодіагностику: визначити власний рівень володіння диригентсько-хоровими вміннями та навичками. Результати виконання даного завдання підтвердили результати психодіагностичної методики вивчення рефлексії майбутніх учителів музики в другій серії методик. В обох випадках переважала неадекватна самооцінка (72 %), яка супроводжувалася відхиленнями як до завищеною (40 %), так і заниженою (35 %).

Четверта серія діагностичних методик була спрямована на виявлення у студентів креативних здібностей у співацькій діяльності, ступінь розвитку їх творчої уяви та фантазії, для чого використовувався "Тест на виявлення рівня цілеспрямованості, наполегливості і творчо-виконавської ініціативності" та комплекс творчих завдань.

Загальні середні показники рівнів цього критерію мають такі дані : високий рівень – 21 % студентів, середній рівень – 58 %; низький рівень – 21 % осіб. Як бачимо, креативно-виконавський критерій визначив незадовільні ідентичні показники високого і низького рівнів, а саме: 21 % осіб із загальною кількістю досліджуваних.

Діагностування загальної підготовленості студентів до формування основ співацької культури молодших школярів здійснювалось за триступеневою системою кваліфікації її рівнів – високим, середнім, низьким. Констатувальний експеримент дозволив виявити, що існуючі рівні підготовленості студентів-китайців до означеної проблеми мають такі показники: переважна більшість студентів має середній рівень – 51,7 %, далі йдуть представники низького рівня – 27,8 %, високий рівень підготовленості мають 20,5 % респондентів. Такий результат не відповідає сучасним державним вимогам до якості вокально-хорових знань майбутніх вчителів музики. Тому необхідно впровадження в навчальний процес вищих музично-педагогічних закладів ефективних інноваційних методик, спрямованих на стимуляцію творчих здібностей китайських студентів.

Висновки. Отримані в ході констатувального етапу експерименту результати виявили суперечність між низькою мотивацією обраної професії і навчанням за музично-педагогічною спеціальністю ВНЗ китайських студентів (найнижчий рівень (36 %) – ціннісно-орієнтаційного критерію в загальній критеріально-рівневої системі – 36 %). Втім, дослідження науковців свідчать, що формування професійно значущих якостей майбутніх педагогів – інтересу і любові до дітей, емпатії, комунікативності, морально-вольових якостей, рефлексії – здійснюється одночасно з набуттям знань, умінь, в процесі задіяння студентів у практичні ситуації, а також змін мотивації під час навчання. Що підтверджує необхідність розробки методики підготовки студентів до творчого переосмислення досвіду формування співацької культури учнів молодшого шкільного віку на матеріалі українського та китайського вокально-хорового мистецтва.

Використані джерела

1. Вей Лімін. Критерії діагностики сформованості вокальної культури майбутніх учителів музики КНР / Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – № 7 (218). – 2011. – С. 23-27.
2. Гавриленко Л.М. Методика формування основ вокальної культури молодших школярів у школах мистецтв: Автореф. дис. ... канд. пед. наук / Л. М. Гавриленко. – К., 2010. – 20 с.
3. Цзінг Нань. Методичні засади вокального навчання студентів з КНР у системі музично-педагогічної освіти України: Автореф. дис. ... канд. пед. наук / Цзінг Нань. – К., 2009. – 20 с.

Wang Tian Qi

DIAGNOSIS OF FUTURE MUSIC TEACHERS OF CHINA TO LAYING THE FOUNDATIONS OF CULTURE SINGERS YOUNGER PUPILS

The article reveals methods of diagnostics of future music teachers of China to establishing the foundations singers culture of elementary school children. In its development, we relied on the criteria of students' readiness to laying the foundations singers culture of primary school age-value-orientation, professional and personal, integrative and Technology, kreatyvno-active, the improvement of which can serve as an indicator of each component separately and investigated the phenomenon in general.

Value-orientation criteria aimed at identifying the degree of development of Common values – values orientations (teachers and music) future teachers who encourage the musical and educational activities and determine the direction of future specialist. Professional and personal criteria related to the definition of formation of professionally significant extent pedagogical and musical abilities and personality traits that influence the result of his musical and educational activities and determine the individual style of the teacher. Tezaurusnyy criterion indicates a meaningful measure of the ability to acquire knowledge in the Music and teacher training; ability to interpret professional knowledge and skills; learn from the experience of those who have the authority, as well as from other sources. Creative and performing – highlights the presence of students in the creative abilities of the singers needed for music teachers, availability initiative to realize creative potential of students, the degree of imagination and fantasy.

The program konstatuvalnoho stage involves the use of four series of diagnostic methods in accordance with the selected criteria. The first series of techniques was aimed at estimating the formation of educational value orientation of future teachers who form the core motivation. Development of motivation of students studied, using the technique "Values" M. Rokycha by direct ranking scale terminal values and instrumental students; methods "Motivation professional activity" K. Zamfir. adapted version of "differential diagnostic questionnaire" E. Klimov "I choose" modified test VI Petrushina to identify a particular attitude to musical activities and developed by the author questionnaire "Values in music."

The second series of diagnostic methods was aimed at studying the levels of professional-significant qualities of future teachers, among them: "Diagnosis of empathy" I. Yusupova; "Diagnosis of communication and organizational tendencies" (CBS-2); "Self-identity" S. Emelyanov.

The third series of diagnostic techniques were aimed at determining the levels of complex knowledge and skills in each of the areas of music and teacher training – music theory, performance, methodical. Methodological skills of Chinese students tested method of role playing games. The quality of performance training Chinese students was determined by studying the documentation (test-examination information) disciplines "basic instrument", "Voice Setting", "Conducting", "additional instrument".

The fourth series of diagnostic methods was aimed at identifying students' creative abilities of the singers, the degree of development of their creative imagination and fantasy, which used "test to identify the level of commitment, perseverance and creative performance initiative" and complex creative tasks.

Key words: *singers culture of primary school children; musical and pedagogical training Chinese students.*

Стаття надійшла до редакції 24.01.2016